

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ ΠΑΡΑΚΡΟΥΣΕΙΣ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Πολυθρόνα.

Κουσεν ἢ ἀμάθεια poltronne καὶ ὠνόμασε πολυθρόναν τὴν καθέδραν· τούλάχιστον ἂν ἐπρόφερε, καθὼς οἱ Γάλλοι, πολτρόνα! Poltronne παρ' ἐκείνους σημαίνει ψοφοδεής· ἴσως ἐπειδὴ ὑπάρχουν καὶ πολτρόναι μαλακόταται, ὅπου καθήμενοι περιμαζεύονται οἱ φοβούμενοι πολὺ τὸ ψῦχος.

Στοχάζομαι ὅτι καλῶς θὰ ὠνομάζομεν τὰς μὲν πολτρόνας καθέδρας, ἐπειδὴ αὗται συνήθως ἔχουν καὶ ὑπαγκώνια, ἢ στηρίγματα διὰ τοὺς ἀγκῶνας· τὰς δὲ κοινῶς καρέγλας ἢ καθήκλας ἐλέγχομεν ἀπλῶς ἔδρας, ἐκ τοῦ ἐδράζομαι ἀπλῶς, ἐνῶ τὸ καθεδράζομαι θὰ ἐσήμαινε κατακάθημαι. Θὰ εἶχομεν ἐπειτα τὸς λέξεις θρόνος, θρονίον, θρανίον, θῶκος, ἐδώλιον, σκίμπους, ἀνάκλιτρον, πολύκλιτρον, πρὸς πᾶν ἄλλο εἶδος καθίσματος ἐπινοηθὲν ἢ ἐπινοηθρόμενον ὑπὸ τῆς πολυτελείας.

Λῦ καὶ Νῦ.

Πολλοὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν προφορικὴν διαφορὰν ἧτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ὕγρου Λῦ καὶ Νῦ καὶ τοῦ καθαροῦ, ἐνῶ, οἱ γινώσκοντες μάλιστα τὴν γαλλικὴν, βλέπουν προφανέστατα ὅτι τὸ μὲν li, τῆς λέξεως bouilli, ἄλλως πῶς προφέρεται, ὕγρως δηλαδὴ, καὶ ἄλλως πῶς τὸ li τῆς λέξεως poli· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ni τῶν λέξεων dignité, Vigny προφέρεται ὕγρως, ἐνῶ τὸ τῶν λέξεων honni, fini, προφέρεται καθαρῶς.

Τὰ ὕγρα Λῦ καὶ Νῦ ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ἀλβανικῇ καὶ ἐν τῇ ολαεϊκῇ γλώσσῃ, ἢ δὲ ἐλληνικῇ τὰ θέλει καθαρὰ, ὡς προφέρονται ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Σμύρνῃ, ἐν Χίῳ, Ῥόδῳ, Κύπρῳ, Κρήτῃ, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ ἀλλαχοῦ· ἀλλ' ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν τῇ

στερεᾶ Ἑλλάδι, μὴ ἐξαιρουμένων τῶν Ἀθηνῶν (*), ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις, ὡς καὶ ἐν ταῖς πολλαῖς τοῦ Αἰγαίου, προφέρονται ἀλδανολαβιστί. Οἱ Μακεδόνες ὑγραίνουσι καὶ πρὸ τοῦ Ε τὸ Λ καὶ Ν. Πράγματα ταῦτα ἄξια σπουδῆς διὰ τὴν ἐθνολογίαν καὶ ιστορίαν.

Τώρα, τίς θὰ εἶπῃ εἰς ἡμᾶς ποία ἡ ὀρθὴ προφορά; Τίς θὰ βεβαιώσῃ ἡμᾶς ὅτι, καθὼς τὸ Γ, τὸ Κ καὶ τὸ Χ πρὸ τοῦ Ε καὶ Ι μεταβάλλουσι προφορὰν, αὐτὸ τοῦτο πρέπει νὰ παθαίνωσι καὶ τὸ Λ καὶ Ν;

Ὁ κανὼν τῆς ἐλληνικῆς γραμματικῆς, ὁ λέγων ὅτι τὸ Λ, Μ, Ν, Ρ καὶ Σ εἶνε ἐκ τῶν ἀμεταβάτων.

Ἐν τοῖς ἀμεταβάτοις δὲν συμπεριλαμβάνονται τὰ Γ, Κ, Χ, βεβαιῶς, διότι ταῦτα πρὸ τοῦ Ε καὶ Ι μεταβάλλονται.

Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἄξια ταῦτα μελέτης. Δότε προσοχὴν. Ἐπὶ τῶν δουλικῶν ἡμερῶν τοῦ ἔθνους, ἡ μερὶς τῶν Ἑλλήνων ἡ ὑγραίνουσα τὸ Λ καὶ Ν πρὸ τοῦ Ι, ὑπῆρχεν ἀμαθεστέρα, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσιν ἀγροτικωτέρα τῆς ἄλλης, ἥτις ἐπρόφερε ταῦτα ἀμετάβολα. Καὶ γινώσκω μὲν ὅτι τοιοῦτο ζήτημα δὲν λύεται οὕτως ἐκ τοῦ προχείρου· ἰδοὺ ὅμως κλείς τις χρήσιμος ἴσως εἰς κλειθρίαν, ἥ ἀπὸ πολλοῦ ἢ κλείς ζητεῖται καὶ δὲν εὑρίσκεται.

ΤΖ καὶ ΤΣ.

Βάρβαρα ταῦτα· ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα δὲν δέχεται τὸ ταῦ πρὸ τοῦ ζήτα, οὔτε πρὸ τοῦ σίγμα. Καὶ τοῦτο μὲν πασίγνωστον, ἀλλὰ τινὲς οὔτε νοοῦσιν ὅτι τὸ Τ ἄλλην ἀποκτᾶ προφορὰν πρὸ τοῦ Ζ καὶ ἄλλην πρὸ τοῦ Σ.

Ἐπιπέθεσθε ὅτι θέλει νὰ γράψῃς τὴν λέξιν. Χατζής· ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ μεταχειρισθῆς τὸ τζ ὡς τραχύτερον τοῦ τσ· ἂν ὅμως θέλῃς νὰ γράψῃς τσόχα (ἐρέα), χρειάζεται νὰ μεταχειρισθῆς τὸ τσ ὡς μαλακότερον τοῦ τζ.

Παραδείγματος χάριν· «Διὰ τοῦ Χατζῆ Νικολῆ σὲ στέλλω τρεῖς πήχεις τσόχαν». Νομίζω ὅτι πᾶς τις οὕτω νοεῖ, ἐκ τῆς διαφόρου προφορᾶς τοῦ χατζῆ καὶ τῆς τσόχας, ὅτι εἶνε χρειά καὶ

(*) Ἐν Ἀθήναις, ἄλλαι μὲν τῶν παλαιῶν οἰκογενειῶν προφέρουσι ταῦτα καθαρά, ἄλλαι δὲ ὑγρά· τοῦθ' ὑπερπρέεργεται ἴσως ἐκ τῆς καταγωγῆς ἐκείνης. Οἱ Χαλκονοῦλαι, οἱ καὶ ἀρχαιότεροι, τὰ προφέρουσι καθαρά.

διάφορον νὰ μεταχειρισθῆ γραφῆν. Λοιπὸν, Τσαμαδὸς, Τσόκρης, Σκυλίτσης, διὰ τοῦ ΤΣ· Τζίνης, Τζάννος, Τζαβάρας διὰ τοῦ ΤΖ. Εἶτε ὅμως ΤΣ, εἶτε ΤΖ, ἀμφότερα ὡς ὀθνεῖα, ῥίψετα εἰς τὸ πέλαγος. Καλῶς θὰ ἐποίουν οἱ φέροντες ἐν ἐπωνύμῳ τὰς ὀθνεῖας προφορὰς ταύτας, ἂν ἀφήρουν τὸ προηγούμενον Τ, διότι οὐδὲν θὰ ἔχανον ἂν τὰ ἐπωνυμῶν τῶν ἐγράφοντο καὶ ἐπροφέροντο Σαμαδὸς, Σόκρης, Σκυλίσης, Ζίνης, Ζάννος, Ζαβάρας κλπ. Ἐν δὲν τοῖς βαστᾶ ἡ ψυχὴ νὰ τὸ κάμουν, τοῦλάχιστον ἄς παρενθέτωσι μεταξὺ τοῦ ΤΖ ἢ ΤΣ ἐν σημείον ἐνωτικόν, ὡς Πετρίτσης, Τ-σίρος, Τ-ζιρὸς πρὸς ἰκανοποίησιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, οὕτω συζευγνυμένων ἀκουσίως αὐτῶν. Ἐν ὄχι διαζύγιον, διάστασιν τοῦλάχιστον.

Καθαίρετε, καθαίρετε ἀπὸ τῆς σκωρίας τῶν δουλείων ἡμερῶν οἱ ἀρχαῖοι προπάτορες οὐδὲ τῶν ξένων τὰ ὀνόματα ἀνείχοντο νὰ προφέρωσιν ἢ νὰ γράψωσιν ὡς οἱ ξένοι· ἐκεῖνοι τὸν Κιοῦρ μετέβαλλον εἰς Κῦρον, τὸν Δαριοῦ εἰς Δαρεῖον, τὸν Κιοῦρτ εἰς Καρδοῦχον, ἐνῶ ἡμεῖς δὲν φροντίζομεν οὔτε τοὺς Ζουλοῦ νὰ μεταγράψωμεν Ζουλούχους, οὐδὲ τοὺς Ἄσσαντὶ Ἄσχαντίνους, οὔτε τὸν Φιγαρῶ Φίγαρον, ὡς προφέρουν οἱ Ἰσπανοὶ τὸ ἰσπανικὸν τοῦτο ὄνομα.

Σαλάτα.

Ὅλα, ὡς παρατηρεῖτε, τὰ ἕκα μα σαλάτα.

Αὕτη, κατὰ τὸν Ἀθήναιον ἐλέγετο «δριμεῖα φυλλιάς» ὅθεν καὶ φυλλιάς ἀπλῶς· ἀλλὰ... δὲν εἰξεύρω τί θὰ ἐδίδα, νὰ ἐμάνθανα ἀκριβῶς πῶς κατεσκευάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἢ ὑπ' αὐτῶν καλούμενη ἀλιστή. Ἡ ἄλμη ἄρα γε ἢ κοινῶς σαλαμοῦρα (ἐκ τοῦ γαλ. saumure); Ἄλλ' ἢ λέξις ἄλμη εἶνε ὡσαύτως ἀρχαία καὶ ἐσημαίνει ὅ,τι καὶ σήμερον. Λοιπὸν ἄλλο τι ἦτο ἢ ἀλιστή.

Τί σημαίνει κατα γράμμα ἀλιστή; Σημαίνει ἀλατιστή. Καὶ τί σημαίνει σαλάτα (ἰταλιστὶ insalata); Πάλιν σημαίνει καὶ τοῦτο ἀλατιστή. Διατί λοιπὸν νὰ μὴ λέγωμεν ἀλιστήν τὴν σαλάταν, ἔστω καὶ ἂν ἄλλο τι ἀλατιστὸν ἦτο ἢ ἀλιστή τῶν ἀρχαίων; Ἐκεῖνοι ἔκαμον τὴν ἀλιστήν τῶν οὕτω πως ἢ ἄλλως πως, ἡμεῖς τώρα τὴν κἀνομεν καθὼς γίνεται ἢ σαλάτα.

Προτιμῶ τὴν λέξιν ἀλιστή τῆς λέξεως φυλλιάς. Ἐν θελή-

σωμεν νὰ τὴν μεταδώσωμεν εἰς τὰ μαγειρεῖα, εὐκολώτερον αὐτὴν θὰ παραδεχθῶσιν οἱ καθ' ἡμᾶς μάγειροι ἢ τὴν φυλλιὰ δα· δὲν θὰ ἐμποδίῃ δὲ τοῦτο νὰ λέγωμεν ἀλιστὸν καὶ πᾶν ὅ,τι ἀλατιστόν.

Μεταξὺ λόγων, ἀφοῦ ὄλα σαλάτα. Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ τίθεται εἰς τὰς παροψίδας τῶν δαιτυμόνων, ἐπὶ συμποσίου, ὁ κατάλογος τῶν παρατεθησομένων φαγητῶν (le menu) δὲν εἶνε γαλλικῆς ἐπινοίας, ὡς ἐνόμιζα μέχρι τινός, ἀλλ' ἀνάγεται εἰς τοὺς προγόνους τῶν Δειπνοσοφιστῶν. Ἴδου τί λέγει ὁ Ἀθήνσιος· «Ἐθνος ἦν ἐν τοῖς δειπνοῖς τῷ ἐστιάτορι κατακλιθέντι προδίδοσθαι γραμματιδίον τι, περιέχον ἀναγραφὴν τῶν παρεσκευασμένων, ἐφ' ᾧ εἰδέναι ὅ,τι μέλει ὄψον φέρειν ὁ μάγειρος».

Μὴ ἀπορήσετε.

ΣΤ' ἀντὶ Ϛ'.

Τοῦτο εἶνε ἀσύγνωστον εἰς τε συγγραφεῖς καὶ εἰς τυπογράφους.

Οἱ ἀρχαῖοι δὲν μετεχειρίζοντο ἀριθμοὺς ἀραβικοὺς, ὡς ἡμεῖς σήμερον, ἀλλ', ὡς γνωστὸν, ἐκεῖνοι, ἀντὶ τοῦ ἀριθμοῦ 1, ἔγραφον α'. ἀντὶ τοῦ 2, β'. ἀντὶ τοῦ 3, γ'. ἀντὶ τοῦ 4, δ'. ἀντὶ τοῦ 5, ε'. Ὅταν ἔφθανον εἰς τὸν ἀριθμὸν 6, δὲν ἔγραφον ζ', (τὸ ζ' ἔγραφον ἀντὶ τοῦ 7) ἀλλὰ μετεχειρίζοντο τὸ ἀριθμητικὸν σημεῖον Ϛ'.

Τί συνέβη εἰς τοῦτο τὸ δυστυχές Ϛ'; Ἐπειδὴ γράφοντες ἡμεῖς οἱ νεώτεροι στάσις, ἀστασία ἢ καὶ πᾶσαν λέξιν ἐνέχουσαν τὸ στ, καὶ θέλοντες νὰ ταχυγραφήσωμεν συγχωνεύομεν τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα εἰς ἓν καὶ μόνον, ὅμοιον τῷ Ϛ, ἐξέλασθον οἱ πολλοὶ ὅτι καθὼς ἐν ταῖς λέξεσι τὸ στ συντέμνεται εἰς Ϛ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸ Ϛ τοῦτο δύναται ἀπ' ἐναντίας ν' ἀναλυθῇ εἰς ΣΤ', καὶ νὰ σημαίνῃ θ'.

Καὶ πλέον ὄλοι, συγγραφεῖς τε καὶ τυπογράφοι, θέλοντες νὰ γράψωσι ΚΕΦ. Ϛ', γράφουν καὶ τυπογραφοῦν ΚΕΦ. ΣΤ'.

Λάθος γελοῖον, διότι ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τῶν Ἑλλήνων τὸ Σ' ἐσθίμαινε 200 τὸ δὲ Τ', 300. Τί μὲ δίδεις λοιπὸν νὰ καταλάβω, ὅταν μετὰ τὸ κεφ. ε' (πέμπτον) γράψῃς κεφ. στ' (διακοσιοστὸν τριακοσιοστὸν), καὶ ἔπειτα ἐπιστρέψῃς εἰς τὸ κεφ. ζ' (ἑβδόμον); Κεφάλαιον ΣΤ' ἄλλο δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ διακοσιακὸς τριακοσιοστὸν κεφάλαιον, τουτέστι κεφάλαιον (200 × 300) ἐξηκοντάκις χιλιοστὸν!

Καὶ ἔπειτα ἐπανέρχεσαι εἰς τὸ ζ', ἦτοι εἰς τὸ ἔβδομον! Βεβαίως δὲν χαλᾷ δι' αὐτὸ ὁ κόσμος, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλα πολλὰ δὲν θὰ ἐχάλα, καὶ ὅμως τὰ σφαλερὰ ἀποφεύγονται. Διατί ν' ἀφίνωμεν εἰς τοὺς ἐπερχομένους νὰ διορθῶσιν ὑπογελῶντες, ὅ,τι γινώσκομεν νὰ διορθῶμεν ἡμεῖς αὐτοί;

Ἄρωμα.

Οἱ νεώτεροι ποιηταὶ ἐκλαμβάνουν τὸ ἄρωμα ὡς τὴν ἐκ τοῦ ἀρώματος εὐώδη ὁσμὴν· θέλουν νὰ εἴπωσιν εὐωδίαν καὶ λέγουν ἄρωμα.

Τὸ ἄρωμα δὲν εἶνε ἡ ὁσμὴ, ἀλλ' εἶνε ἡ ὕλη ἡ ἀποπνεύουσα τὴν ὁσμὴν. Ὅ,τι εἶνε ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ σῶμα εἶνε καὶ ἡ εὐωδία πρὸς τὸ ἄρωμα· ἡ εὐωδία εἶνε ἡ πνοὴ τοῦ ἀρώματος, ὡς καὶ παντὸς ἄνθους, ὅχι δὲ καὶ τὸ ἄρωμα αὐτό. Ὁ λιβανωτὸς, ἡ σιμόρνα, ὁ μόσχος, ἡ κασία, τὸ μοσχοκάρυον, τὸ μοσχοκάρφιον καὶ ὅ,τι ἂν θέλετε μυρεψικὸν εὐωδίαμα εἶνε ἀρώματα ἀναδίδοντα ὅχι πάλιν ἄρωμα, ἀλλ' εὐωδίαν. Ὁ λέγων ὅτι ἐπλήσθη ἀρωμάτων ἢ φύσις ἢ ὁ οἶκος, λέγει ὅτι πετοῦν εἰς τὸν ἀέρα ἢ ἐντὸς τοῦ οἴκου βαυκάλεις μύρου, κόκκοι λιβανωτοῦ, φιάλαι νεροῦ τῆς Κολωνίας, κυμβία μυραλοιφῶν, θύλακοι διαπασμάτων (*poudres de senteur*) καὶ εἴτι ἄλλο κατασκευάζεται ὑπὸ τῶν μυρεψῶν. Ὁ Ἑρρίκος Στέφανος ἀναφέρει πολλὰς ἀρχαίας ῥήσεις μαρτυρούσας ὅτι ἄρωμα δὲν εἶνε ἡ ὁσμὴ, ἀλλ' ἡ οὐσία ἐξ ἧς ἡ ὁσμὴ. «Ὁδῶδει θεσπέσιον οἶον ὑπὸ ἀρωμάτων καὶ μύρων ὁ οἶκος.» — Ἄρώματα, οὐ τὰ θυμιάματα οἱ ἀττικοὶ καλοῦσιν, ἀλλὰ τὰ ἐσπαρμένα». — «Ἐλαίου ἡρωματισμένου». — Ἰκέται ἄρωματοφόροι». — «Οἱ τὰ ἀρώματα καὶ τὰ διαπάσματα συντιθέντες». κτλ.

Θυμιάματα δὲ οἱ καπνοὶ ὄλων τῶν καιομένων ἀρωμάτων, καὶ ὅχι μόνον ὁ τοῦ λιβανωτοῦ.

Ἀληθῶς, οἱ Γάλλοι λέγουν, *l'arome du café* (τὸ ἄρωμα τοῦ καφέ), νοοῦντες τὴν ὁσμὴν τοῦ φρυγανισμένου καφέ· ἀλλὰ δὲν μᾶς μέλει ἂν οὕτω λέγωσι ξένοι.

Ἐκτέλεισις καταδίκου.

Οὐδεὶς Ἕλλην μὴ μαθὼν γαλλικὰ θὰ κατῴρθωνε νὰ νοήσῃ ὅτι ἐκτέλεισις καταδίκου (*exécution d'un condamné*) σημαίνει θανατικὴν τιμωρίαν (ἐξ οὗ ἢ καὶ λέξις καταδίκου ἀποδαίνει περιπτῆ).

Παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι τῶν πλείστων ἀκυρολογιῶν ἔνοχοι εἶνε οἱ ἐξ ἡμῶν ἐκμαθόντες τὴν γαλλικὴν ὑπὲρ τὴν ἰδίαν γλῶσσαν. Κατ' αὐτοὺς οὕτω λέγουν οἱ Γάλλοι, ὅρα καὶ ἡμεῖς. Ἀλλὰ κατάδικος εἶνε καὶ ὁ καταδικασθεὶς εἰς φυλάκιον ἐφήμερον, ὡς καὶ ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον· ποῖα ἄλλη ἐκτέλεσις δύναται νὰ γίνῃ ἐπὶ καταδίκου φυλακισμένου ἐπὶ μίαν ἡμέραν εἰμὴ ἡ κράτησις αὐτοῦ; Παραλείπω ὅτι ἐκτέλεσις καταδίκου οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι κατάδικός τις (οὐχὶ δὲ ὁ δήμιος) ἐκτελεῖ τι.

Βάρδα ἐμπρός!

Βάρδα εἶνε λέξις ἰταλικὴ (guarda) σημαίνουσα ἰδέ, κύτταξε, πρόσεξε, ταύτην δὲ μεταχειρίζονται καὶ οἱ παρ' ἡμῶν ἀχθοφόροι καὶ οἱ ἀμαξηλάται.

Παρατηρητέον ὅτι οἱ Γάλλοι ἀμαξηλάται καὶ ἀχθοφόροι δὲν λέγουν regardez! οὔτοι λέγουν place! τουτέστι τόπον! ταύτην μὲ τὴν φωνήν, τόπον! ἀκούομεν καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἱεροῖς ναοῖς, ὅταν ἐπὶ πανηγύρεων ἢ μεγάλων ἑορτῶν συνωσιζέται τὸ πλῆθος καὶ εἶνε χρεῖα ν' ἀνοιχθῇ δίοδος, ὅπως διέλθωσιν οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἢ τοῦ ἐπιταφίου, ἢ τοῦ ἑσταυρωθένου.

Τόπον λοιπὸν, τόπον, καὶ ὄχι βάρδα ἐμπρός! τὸ ἀηδέστατον βάρδα ἐμπρός! Ἄλλως τε καὶ ὅσον βραχύτεραι εἶνε τῶν κελευσμάτων αἱ λέξεις, τοσοῦτον καὶ ἐπιτακτικώτεραι ἤχουσι εἰς τὸ οὖς. Παρατήρησον ὅτι, ἐὰν καλῶς τονίσῃς τὴν λέξιν τόπον βροντᾶ ἢ φωνῇ ὡς τὸ τόπι.

Στρατιωτικὰ προστάγματα

Εἶπα ὅτι, ὅσον βραχύτεραι αἱ λέξεις τῶν κελευσμάτων, τοσοῦτον καὶ ἤχουσι ἐπιτακτικώτεραι. Τοῦτο ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων εἰς τὰ στρατιωτικά· καὶ τοῦτο γινώσκοντες οἱ πρῶτοι ὄργανοι τοῦ ἐλλησθηνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ μὴ εὐρόντες, ὡς φαίνεται, καταλλήλους ἐλληνικὰς λέξεις προχείρως, ἠναγκάσθησαν νὰ μεταχειρισθῶσι τὰς γαλλικὰς armes! marche! halte!

Ὅχι, ὄχι ἢ γλῶσσα ἥτις εὐμοιρεῖ λέξεων οἶαι ὁ δ' ἄξ (ἀντὶ « μὲ τὰ δόντια ») λάξ (ἀντὶ « μὲ ταῖς κλωτσιαῖς ») πύξ (ἀντὶ « μὲ ταῖς γροθιαῖς ») δὲν ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ διὰ μονοσυλλάβων τὰς ἐν τῷ ἐλληνικῷ στρατῷ εἰσφρησάσας ξένας.

Armes, σημαίνει ὄπλα· ἀλλὰ καίτοι ἡ κοινὴ γλῶσσα λέγει τὰ ὄπλα ἄρματα, αὕτη εἶνε λέξις φραγκικὴ ὄχι δὲ ἑλληνικὴ. Ἡ κοινὴ γλῶσσα λέγει τὰ ὄπλα ἄρματα, καθὼς λέγει τὴν θύραν πόρταν καὶ τὴν ἀναβάθραν σκάλαν. Καλὸν ἄρα γε εἶνε, "Ἕλληνες ὄντες, νὰ ἐξακολουθῶμεν λέγοντες πόρταν τὴν θύραν; "Ὅχι βεβαίως. Ὡσαύτως εἶνε ἀνοίκειον νὰ ἐξακολουθῶμεν λέγοντες τὰ ὄπλα ἄρματα, ἐνῶ μάλιστα ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἄρματα λέγουσα (διὰ ψιλῆς) νοεῖ πᾶν ἄλλο ἢ ὄπλα· διὰ δασείας δὲ ἄρμα λέγουσα νοεῖ ἅμαξαν, καὶ ἰδίως τὴν χρῆσιμον εἰς πολεμιστάς, ἢ εἰς παρατάξεις.

Τί λοιπὸν νὰ γίνη; Ἄρα νὰ ἐκφωνῶσιν οἱ καθ' ἡμᾶς ἀξιωματικοὶ «παρουσιάσατε ὄπλα!»; ὄπλα εἶνε λέξις διούλλαβος, καὶ ἐπομένως δὲν ἤχει ἐπιτακτικῶς, ὡς ἀπαιτεῖται· διούλλαβος μὲν εἶνε καὶ ἡ γαλλικὴ λέξις ar—mes, ἀλλ' ἐπειδὴ ταύτης ἡ δευτέρα συλλαβὴ ἔχει τὸ ε ἄφωνον, ἀκούεται ὡς μονοσύλλαβος, κελευστικὸν πλεονέκτημα οὕτινος στερεῖται ἡ ἡμετέρα λέξις ὄπλα.

Σύμφημι· χρεῖα λοιπὸν νὰ ἐξεύρωμεν ἄλλην τινὰ λέξιν ἣτις, εἰ δυνατόν, νὰ μὴ φανῆ ὡς ἀπέχουσα τῆς προφορᾶς armes, εἰς ἣν συνειθίσεν ἤδη ἡ ἀκοὴ τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν. Ἄς ἐξετάσωμεν.

Τί θέλει διὰ τῶν λέξεων «παρουσιάσατε ἄρμ!» νὰ εἶπῃ τὸ στρατιωτικὸν πρόσταγμα; Θέλει νὰ εἶπῃ «παρουσιάσατε τὰ ὄπλα»· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐκφωνεῖται τὸ πρόσταγμα τοῦτο, οἱ στρατιῶται κρατοῦν ὅλοι τὸ ὄπλον των, καὶ μόνον ἀπαιτεῖται νὰ ἐκτελέσωσι ταυτοχρόνως τὴν προσταγὴν τοῦ ἀξιωματικοῦ· ἂν λοιπὸν ὁ ἀξιωματικός, ἀντὶ τοῦ ξενοφώνου ἄρμ! ἐξεφώνῃ τὸ ἑλληνόφωνον ἄμ! (ἄμ' ἔπος, ἄμ' ἔργον), τί θὰ ἤκουον οἱ στρατιῶται; Θὰ ἤκουον «παρουσιάσατε ἄμα!» δηλαδὴ «παρουσιάσατε ὅλοι ὁμοῦ!» Τί νὰ παρουσιάσωσιν ὅλοι ὁμοῦ; Τὸ ὄπλον ὃ φέρει ἕκαστος· σπάθην, ξίφος, ἢ τυφέκιον· τοῦθ' ὅπερ ἐννοεῖται καὶ ἄνευ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς λέξεως ὄπλα.

Καὶ σημειώσατε ὅτι ἡ λέξις ἄμ! (ὁμοῦ) ἂν, ὡς δασύνεται, ἐπροφέρετο ἐξ ἐνδομύχων, μετὰ πνεύματος, κατὰ τὴν ἀπαίτησιν τῆς δασείας, θὰ εἶχε μᾶλλον ἐναγώνιον, μᾶλλον ἀριμάνειον τὴν ἐκφροσιν, πρὸς δὲ καὶ θὰ ἐφηρημόζετο εἰς ὅτι, δήποτε πρόσταγμα ἀπαιτοῦν σύγχρονον καὶ ἀκαριαίαν ἐκτέλεσιν, εἴτε ἐπὶ ὄπλων, εἴτε καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης κινήσεως.

Τὸ δὲ marche!;—'Απορεῖτε ῥήματος ἑλληνικοῦ ἐκφράζοντος τοῦτο μονοσυλλάβως; Ἐχετε τὸ «ἴτε!» οὐτινος ἀποστρέφοντες (ἂν θέλετε) τὸ ε, ἐκφωνεῖτε «ἴτ'!» καὶ ἴτω ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπ' ἀγαθῶ τῆς πατρίδος.

Τώρα τὸ halte!—'Ω! οἱ ἔχοντες τὸ ἴτε ἔχετε καὶ τὸ στήτε! Ἀποστρέψατε καὶ τούτου τὸ ε, καὶ ἰδοὺ ἡ λέξις μονοσύλλοβος· μονοσυλλαβοτέρα μάλιστα τῆς halte καὶ συριγματωδεστέρα· ἀρετὴ δὲ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ τοῦτο.

'Αλλὰ τίμι λόγῳ, θὰ μ' ἐρωτήσωσιν, ἀποστρέφεις τὸ τελικὸν α τοῦ ἄμΑ καὶ τὸ ε τοῦ ἴτΕ καὶ στήτε, ἐνῶ δὲν ἔπεται εἰς αὐτὰ λέξις ἀρχομένη ἀπὸ φωνήεντος;—'Αποστρέφω διότι, εἴτε μετὰ τὸ ἄμΑ, ἢ μετὰ τὸ ἴτε καὶ στήτε (εἰς δὲ τὸν ἐνικὸν ἴθ', στήθ') ἀναγκαιῶς ἐξυπακούεται ἐν τῷ προστάγματι ὡς ἐπόμενον τὸ ἐπιφώνημα ῶ! « ῶ οἱ στρατιῶται! ῶ οἱ ἄνδρες! »

'Αν οἱ φιλογράμματοι τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς στρατοῦ καλῶς ἐπιστήσωσιν εἰς ταῦτα τὴν προσοχήν, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ ἔχη τοῦ λοιποῦ ἑλληνικὰ καὶ τὰ προστάγματα, ἀντὶ ξένων· τού-
λάχιστον ἐν τῇ λέξει ἄρμ, οὔτε θ' ἀποφανῆ εἰς τὸν στρατιώτην ἀν τὸ Ρ ἀφαιρεθῆ, καὶ μείνη « ἄμ'! » τὸ πρόσταγμα.

Τὸ ! ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων.

Λάβε ἐν ἑλληνικὸν νόμισμα χαλκοῦν, ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν, ἐκ τῶν φερόντων τὸ ὄνομα τοῦ νῦν βασιλέως, καὶ παρατήρησε· μετὰ τὸ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α ἔχαράχθη σημεῖον ἐπιφωνήσεως, ἐν θαυμαστικόν.

Ποῖον θαυμασμὸν ἐξ ἡμῶν ἢ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων θέλει τὸ σημεῖον τοῦτο; Ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠξιώθησαν βασιλείας; Ἄλλὰ μάλ-
λον ἐπὶ βασιλέως Ὁθωνος θὰ ἤρμοζε τοῦτο, ἂν ἤρμοζε. Τὰ ἐπὶ Ὁθωνος ὅμως νομίσματα φέρουσιν ΟΘΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ἄνευ θαυμαστικοῦ.

Οὔτε ἐπὶ Ὁθωνος, οὔτε ἐπὶ Γεωργίου Α' θαυμάζεται τι, ἀλλ' ἰδοὺ τί συνέδη. Ἴνα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου μετα-
έλθῶσιν εἰς ἀριθμητικούς χαρακτήρας, εἶνε χρεῖα νὰ τίθεται μετ' αὐτὰ τόνος τις, οἶος ἡ δεξιά, τείνων δηλαδὴ ἀπὸ τῶν δεξιῶν πρὸς τ' ἀριστερά. Καὶ τοῦτο μὲν πασίγνωστον. Ἐν τοῖς ἐπὶ βασιλέως Γεωργίου νομίσμασιν ὁ τόνος ἐχαράχθη κάθετος, ἐξ ἀπροσεξίας

τοῦ γράψαντος, ἢ τοῦ ἐπιδιορθώσαντος τὰ γράμματα τῶν νομισμάτων ἐπὶ τῆς χαράξεως αὐτῶν.

Πολὺ καλὰ· ἀλλ' ἡ τελεία στιγμή ὑπὸ τὸν τόνον πῶς παρενέβη; — Παρενέβη ὄχι πλέον ἐξ ἀπροσεξίας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἰδέας πολλῶν, ὅτι μετὰ τὰ ἑλληνικὰ ἀριθμητικὰ στοιχεῖα εἶνε χρεῖα νὰ τίθεται καὶ τελεία στιγμή, πλὴν τοῦ τόνου, ἐνῶ οὐδόπως ἀπαίτεται τοιαύτη στιγμή, ἐκτὸς ἂν λήγη ἡ φράσις μετὰ τὸν ἀριθμητικὸν χαρακτήρα. Παραδείγματος χάριν, ἂν ἐγράφε τις, « Ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α' ». τότε μάλιστα, ἡ τελεία στιγμή ἔχει τὸν τόπον τῆς, ἐπειδὴ ἔληξεν ὁ λόγος μετὰ τὸ Α' ἀριθμητικόν· ἂν ὅμως ἐγράφετο « Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α' ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας » ἡ τελεία στιγμή δὲν ἔχει τὸν τόπον τῆς μετὰ τὸ Α' ἀριθμητικόν, ἐπειδὴ ὁ λόγος δὲν λήγει μετ' αὐτό, ἀλλὰ μετὰ τὴν λέξιν « Ἀθήνας ». Ἐν γένει, αἱ τελεῖαι στιγμαὶ ὡς καὶ τὰ κόμματα τίθενται κατὰ τὰς χρεῖας τῆς φράσεως, εἴτε ἂν παρεμπίπτη ἀριθμητικὸς χαρακτήρ, εἴτε ὄχι.

Ἄλλὰ τώρα, τὰ γινόμενα οὐκ ἀπογίνονται καὶ τὰ τετυπωμένα οὐκ ἀποτυποῦνται. Ὅταν χαράξωμεν νέα νομίσματα, ἴσως δοθῆ καὶ εἰς τοῦτο ἡ δέουσα προσοχή, ἵνα μὴ μένωσι τὰ σφάλματα ἡμῶν μεγάλα εἴτε μικρά, ἀνεξίτηλα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα· καὶ ὅσον διὰ τὰ ἤδη γεγενημένα θὰ εὐρεθῆ μία ψυχὴ τοῦλάχιστον νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἐπιόντας, ὅτι τὸ λάθος εἶχε παρατηρηθῆ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς ἔγινεν, ἀλλ' εἶχε γίνει καὶ ἔμεινε· δὲν ἐπανελήφθη.

Δὲν ἐξεύρει νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του

Πολλοὶ λέγουν τοῦτο περὶ ἄλλων καὶ μὴ εἰδότες νὰ γράψωσι τὸ ὄνομά των οὐδ' αὐτοί. Ὅσοι παραδείγματος χάριν, φέρουν ὄνομα οὐ ἢ πρώτη συλλαβὴ προφέρεται κατὰ τὰ λατινικὰ στοιχεῖα b ἢ d ἢ g, γράφοντες ἀντὶ τούτων ΝΤ (Ντίνος), ΜΠ (Μπατής) ἢ ΓΚ (Γκίκας), ἀντιστρατεύονται πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, οὐδόπως ἀνεχομένην ΝΤ, ΜΠ ἢ ΓΚ ἐν ἀρχῇ λέξεως ἢ κυρίου ὀνόματος.

Ὅστις ἂν φέρῃ λοιπὸν, Ἑλλήν ὦν, ὄνομα ἀρχόμενον διὰ στοιχείου προφερομένου ὡς τὸ b, τὸ d ἢ τὸ g τῶν λατίνων, κατ' ἀπαίτησιν τῆς γλώσσης τοῦ ἀνυπέροχτον ὀφείλει νὰ μεταχειρισθῆ ἐν τῇ γραφῇ στοιχεῖα ἀνεκτὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραφὴν. Ἀνάγκη, ἀντὶ μὲν τοῦ ΜΠ νὰ μεταχειρισθῆ τὸ Β ἢ Π, ἀντὶ δὲ τοῦ ΝΤ, τὸ Δ ἢ

τὸ Γ, ἀντὶ δὲ τοῦ ΓΚ, τὸ Γ ἢ τὸ Κ, δυσὶν θάτερον· ἐκτός ἂν δὲν τῶ φανῆ κακόφωνον τὸ νὰ προτάξῃ εἰς τὸ ἐπώνυμόν του ἐν Β ἢ ἐν Ι, ὡς Ἰντῖνος, Ἐμπατής, Ἰγκίκας.

Ἄλλως, ὑπόκειται καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μομφήν, ὅτι δὲν ἐξεύρει νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του.

Ἵσαύτως δὲν ἐξεύρουν νὰ γράψωσι τὸ ὄνομά των καὶ ὅσοι φέρουν ἐπώνυμα παραγόμενα ἐκ τῆς παραφθορᾶς τοῦ ὀνόματος Ἰωάννης, γράφοντες Γιάννης, Γιαννούλης, Γιαννάκης, Γιαννιός, Γιαννόπουλος, Γιαννακόπουλος, Γιάγκος κτλ. Διατί ἐκεῖνο τὸ Γ; Γράψε Ἰάννης, ἀντὶ τοῦ Ἰωάννης, καὶ δοκίμασε νὰ προφέρῃς. Καθὼς μὴ ὑπάρχοντος Γ, ἅμα ὡς ἀπέκόπη τὸ Ω τοῦ Ἰωάννης τὸ στόμα ἐπρόφερε Γιάννης, οὕτω καὶ μὴ προτιθεμένου τοῦ Γ, τὸ στόμα θὰ προφέρῃ τὸ Ἰάννης ὡς ἂν ἦτο γεγραμμένον Γιάννης. Τοῦτο εἶναι προφανέστατον.

Ἰάννης λοιπὸν, καὶ ὄχι Γιάννης πρέπει νὰ γράφωμεν· ἐπομένως, Ἰαννούλης, καὶ ὄχι Γιαννούλης· Ἰάγκος, καὶ ὄχι Γιάγκος κτλ. Τὸ αὐτὸ δὲ λεχθῆτω καὶ περὶ τῶν Γιακουμῆς, Γιορδάνης, Γερώνυμος, Γιουρδῆς, κτλ.

Πῶς ἐγένινεν ὁ ἱέραξ γεράκι (ἐξ οὗ Γεράκης καὶ Γερακάρης); καὶ πῶς ἐγένινεν ὁ ἱατρὸς γιαιτρός (ἐξ οὗ Γιατράκος); καὶ πῶς τὸ υαλί γυαλί (ἐξ οὗ ἴσως τὸ Γυαλούσης, ἂν ὄχι ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ, γιαλοῦ); καὶ πῶς τὸ ἱασεμί γιασεμί (ἐξ οὗ Γιασεμολαδᾶς) κτλ.; ἐφάνη εἰς τὴν ἀκοήν ἐκ τῆς χυδαίας προφορᾶς ὅτι προϋπάρχει εἰς αὐτὰ Γ, ἐνῶ τὸ Γ τοῦτο εἶνε ἀνύπαρκτον· ἄρα καὶ ἂν ἐκλείψῃ τὸ Γ, πόλιν τὸ ἱεράκι θὰ προφέρεται ὡς γεράκι, καὶ ὁ ἱατρὸς ὡς γιαιτρός, καὶ τὸ υαλί ὡς γυαλί, καὶ τὸ ἱασεμί ὡς γιασεμί. Ἵσαύτως δὲ καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐπώνυμα. Οἱ φέροντες αὐτὰ δὲν θὰ χάσουν τίποτε διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ Γ· μόνον δὲ θὰ ὀρθογραφῶσι τοῦ λοιποῦ ἂν θέλουν. Ἄν δὲν θέλουν....

Μυρία ὄσα

Μυρία ὄσα καὶ ὄντως ἔχει τις νὰ παρατηρήσῃ ἐσφαλμένα μὲν, παραδεδεγμένα δὲ ἐν τῇ τυπογραφίᾳ, ἀλλ' ἕως ἐδῶ λήγουν αἱ σημειώσεις μου· ἄλλοτε ἴσως φέρω καὶ ἄλλα εἰς φῶς, ἂν ἄλλοι δὲν μὲ προλάβωσιν, ὡς εὐχομαι.

Περὶ τῶν ἀπαισία, ἀποτροπαία, ἀκεραία, ἐπιπολαία.

ἐλαττωματικὸς, φαινομενικὸς, μεγαλεπίβουλος, μεγαλοῦπολις, φέτος καὶ φέτο κλπ. κλπ. εἶπον ἤδη ἄλλοι ἀρμοδιώτεροί μου, ἐξοβελίσαντες αὐτὰ διὰ λόγων γραμματικῶν πειστικωτέρων, ἀλλ' ὅμως ὀλίγοι ἐφρόντισαν νὰ διορθωθῶσιν. Οὕτως ἢ ἄλλως, ἀνάγκη νὰ γίνωνται ἐκ διαλειμμάτων τοιαῦται ἐξελέγξεις, ἕως ἂν ἐπιβόλη ἡ μέλλουσα ἐλληνικὴ Ἀκαδημία τὸ ἐμβριθὲς αὐτῆς κύρος, ἐξ οὗ πολὺ ἔτι ἀπέχομεν.

Μάρτιος 1883

ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΣΙΔΩΡΙΔΗΣ ΣΚΥΔΙΣΣΗΣ

ΡΟΖΑ

- Ρ**ωτῶ τὸ κρῖνο, — κρῖνο μου γιατί' εἶσαι χλωμισμένο;
 — Μοῦ πῆρε τὴν ἀγνότη μου ἡ 'Ρόζα καὶ πεθαίνω. —
 'Ρωτῶ τὸ γιοῦλι, — γιοῦλι μου γιὰ δὲ μοσχομυρίζει;
 — Μοῦ πῆρε ἡ 'Ρόζα τ' ἄρωμα, καὶ πῶς, δὲν τὸ γνωρίζεις; —
 'Ρωτῶ τὸ ρόδο, — ρόδο μου τί γέρνεις μέσ' 'στὸ χῶμα;
 — Χρῶμα καὶ μῦρο μ' ἄρπαξε ἡ 'Ρόζα μὲ τὸ στόμα. —
 Μία Νεράϊδα 'ρώτησα τί κάθεται καὶ κλαίει
 — Μοῦ πῆρε ἡ 'Ρόζα τὸ κορμί. — λυπητερά μου λέει.
 'Εν' ἀγγελουδι ἀπήντησα χρυσᾶ μαλλιά νὰ πλέκη,
 'Ἦσαν τῆς 'Ρόζας πῶστεκε γονατιστὴ παρέκει.
 Τὴν 'Αφροδίτη εὔρηκα μὲ δῦσι ἀλλαγμένη
 — Μοῦ πῆρε ἡ 'Ρόζα τὴ μορφή, — μοῦ λέγει πικραμένη.
 Τ' ἀηδόνη, πῶστεκε βωβῶ, ῥωτῶ γιατί' σωπάει
 — Τοῦ πῆρε ἡ 'Ρόζα τὴ λαλιὰ, — ἄλλο πουλὶ ἀπαντάει.
 Ξυπνῶ κ' εὐρίσκω τὴν αὐγὴ χωρὶς καμμία χάρι'
 Τῆς πῆρε ἡ 'Ρόζα μοῦ εἶπανε ὄλο της τὸ καμάρι.
 Τότε ῥωτῶ τὰ στήθη μου γιατί' ἀναστενάζουν,
 — Μὰς πῆρε ἡ 'Ρόζα τὴν καρδιά, — οἱ στεναγμοὶ φωνάζουν.

(1885)

Ψ.